

מדינת ישראל

רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון

כ"ח באדר התשע"ח
15 במרץ 2018

חוזר נותני שירותי מטבע 2018-5-1
סיווג: כללי

הוראות הממונה בנושא ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור בנותני שירותי מטבע

מתוקף סמכותי לפי סעיף 11(ג) (1) לחוק איסור הלבנת הון ומימון טרור, התש"ס-2000, סעיף 95(ד) לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 וסעיף 2(ו) לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי מטבע למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ד-2014 (להלן: "צו נותני שירותי מטבע"), להלן הוראותיי:

1. כללי

צו נותני שירותי מטבע קובע הוראות שונות לנותני שירותי מטבע, המכוונות להפחית את הסיכון שיתבצעו באמצעותם עבירות של הלבנת הון ומימון טרור. בין השאר כוללות ההוראות חובות לעניין זיהוי לקוחות, בקרה ודיווח וקביעת מדיניות, כלים וניהול סיכונים בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, בהתאם לנורמות ולעקרונות שנקבעו בהמלצות ארגון ה-FATF (Financial Action Task Force).

המלצות אלו, מחייבות את המדינות ליישם גישה מבוססת סיכון למניעת הלבנת הון ומימון טרור (Risk Based Approach - RBA), שמשמעותה ביצוע תהליכים סדורים לזיהוי והערכת סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ונקיטת אמצעים לניהולם והפחתתם בהתאם לעוצמתם.

מטרת ההוראות אלו היא להנחות את נותני שירותי המטבע באימוץ גישה מבוססת סיכון כאמור, על מנת לאפשר לנותן שירותי מטבע להתמודד באפקטיביות עם סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, על ידי הקצאה יעילה של משאביו בהתאם לסיכונים שזוהו.

2. הגדרות:

כל ההגדרות בהוראות שלהלן הן לפי צו איסור הלבנת הון, כהגדרתו להלן, אלא אם נאמר אחרת. "איש ציבור מקומי" – תושב בעל תפקיד ציבורי בכיר בארץ או בחוץ לארץ בחמש השנים האחרונות, לרבות בן משפחה של תושב כאמור, או תאגיד המצוי בשליטתו או שותף עסקי של אחד מאלה; לעניין זה, תפקיד ציבורי בכיר – לרבות ראש מדינה, נשיא מדינה, ראש עיר, שופט, חבר פרלמנט, חברי מפלגה בכירים, חבר ממשלה וקצין צבא או משטרה בכיר, נושאי משרה בכירים בחברות ממשלתיות, בעלי תפקיד בכיר בארגונים בין-לאומיים או כל ממלא תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה; "בן משפחה" – כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;

¹ International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation – The FATF Recommendations משנת 2012.

"לקוח" – מבקש שירות או מקבל שירות או מקבל שירות קבוע, לפי העניין ;
"נותן שירותי מטבע" – לרבות נותן שירותי אשראי שפעל כנותן שירותי מטבע לפני יום 1 ביוני 2017, אשר לא הודיע לממונה כי הוא מעוניין להחיל על עצמו את הוראות צו נותני שירותי אשראי לפי סעיף 20(ג) לצו האמור ;
"צו איסור הלבנת הון" – צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי מטבע למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ד-2014 או התוספת החמישית לצו נותני שירותי אשראי, בשינויים המחוייבים, לפי העניין ;
"צו נותני שירותי אשראי" – צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי אשראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ח-2018.

3 . מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור

- (א) נותן שירותי מטבע יקבע מדיניות כתובה לניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור לפי סעיף 12 לצו איסור הלבנת הון (להלן: "מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור"), המתייחסת ליישום החובות על פי צו איסור הלבנת הון ועל פי הוראות סעיף זה, הכוללת את העקרונות הבסיסיים שעל פיהם יפעל.
- (ב) נותן שירותי מטבע יגבש נהלים ליישום מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור.
- (ג) מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור והנהלים לפיה יכללו, בין היתר, התייחסות לאלה:
- (1) קיום תשתית ארגונית מתאימה (ראו פירוט בסעיף קטן (ד) ובסעיף 4);
 - (2) זיהוי והערכת סיכונים (ראו פירוט בסעיף 5);
 - (3) אמצעים להפחתת סיכון (ראו פירוט בסעיף 6).
- (ד) נותן שירותי מטבע יפקח ויבקר את יישום מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, בין היתר באמצעות ביצוע פעולות כדלקמן:
- (1) יוודא הקצאת משאבים הולמים לניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ;
 - (2) יוודא כי עיקרי מדיניות איסור הלבנת הון ומימון טרור הובאו לידיעת העובדים ;
 - (3) יעריך את מידת האפקטיביות של מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור בנותן שירותי מטבע ויעדכנה בהתאם לצורך.

4 . אחראי למילוי חובות

- (א) אחראי למילוי חובות יהיה נושא משרה בנותן שירותי מטבע, למעט דירקטור.
- (ב) אחראי למילוי חובות יהיה בעל ידע, כישורים וניסיון לצורך ביצוע תפקידו.
- (ג) אחראי למילוי חובות יהא רשאי לדרוש ולקבל כל מסמך וכל מידע המצויים בנותן שירותי מטבע והדרושים לביצוע תפקידו.
- (ד) לאחראי למילוי חובות תהיה גישה ישירה לכל בעל תפקיד בנותן שירותי מטבע וזכות להיכנס לכל אתרי פעילותו, לצורך מילוי חובותיו.
- (ה) אחראי למילוי חובות ירכז את פעילות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון בנותן שירותי מטבע, ובכלל זה יפעל כדלקמן:
- (1) ירכז את מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ;
 - (2) יגבש נהלים פנימיים כתובים ליישום מדיניות איסור הלבנת הון ומימון טרור, וכן בקרות בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור ;
 - (3) יאתר נהלים ותהליכים פנימיים בנותן שירותי מטבע בהם נדרשים תיקונים ושינויים כדי לשפר את ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, תוך התחשבות במהותיות הסיכונים, ויוודא את עדכונם ;
 - (4) יבצע בדיקות מדגמיות סדירות של ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור ושל בקרות ואמצעים שנועדו להבטיח הפחתתם ; יאשר התקשרויות עם לקוחות שזוהו כבעלי סיכון גבוה ;

5) יגבש ויפעל ליישום תכניות הדרכה להגברת מודעות של עובדים רלוונטיים להוראות הדין בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור ולאמצעים לקיומן.

5. זיהוי והערכה של סיכוני הלבנת הון ומימון טרור

- (א) נותן שירותי מטבע יגבש מסמך הערכת סיכונים, בו יזוהו ויוערכו סיכוני הלבנת הון ומימון טרור הניצבים בפניו.
- (ב) נותן שירותי מטבע יבחן את הערכת הסיכונים באופן תקופתי ובכל מקרה בו יש שינוי נסיבות רלוונטי לסיכוני הלבנת הון ומימון טרור, לפי שיקול דעתו של נותן שירותי מטבע.
- (ג) בהערכת הסיכונים נותן שירותי מטבע ייקח בחשבון, לכל הפחות, את הגורמים הבאים, תוך התחשבות באופי, היקף ומורכבות פעילותו:
- (1) מדינות וטריטוריות אליהם חשוף נותן שירותי המטבע (סיכון מדינה);
 - (2) מאפייני הלקוח (סיכון לקוח);
 - (3) סוג הפעולה, המוצר או השירות (סיכון מוצר, עסקה, שירות);
 - (4) ערוץ ההפצה שבאמצעותו נותן שירותי המטבע מבצע את הפעולה (סיכון הפצה).
- (ד) הערכת הסיכונים תתייחס לאיומים הנובעים מפיתוחו של מוצר חדש, פרקטיקה עסקית חדשה, לרבות אמצעי הפצה, או שימוש בטכנולוגיה חדשה עבור מוצר חדש או קיים;
- (ה) נותן שירותי מטבע יגבש את הערכת הסיכונים על פי מידע שיאסוף הן מגורמים פנים ארגוניים והן מגורמים חוץ-ארגוניים (כגון מסמך הערכת סיכונים לאומית, רשימת פעולות שיכול שיראו כפעולות בלתי רגילות המנויות בתוספת הרביעית לצו איסור הלבנת הון, מסמכים בנושא שמפורסמים באתר רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, החלטות ועדת עיצומים, רשימות ארגוני טרור ופעילי טרור שמפרסמת הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן: "הרשות לאיסור הלבנת הון") וטיפולוגיות של ה-FATF).

6. אמצעים להפחתת סיכון

(א) הליך של הכרת הלקוח

- (1) נותן שירותי מטבע יקבע נהלים שיתייחסו לאופן יישום הליך של זיהוי והכרת הלקוח לפי סעיף 2 לצו איסור הלבנת הון, כך שהיקף ההליך ותדירותו ייקבעו בהתאם למידת הסיכון של הלקוח להלבנת הון ומימון טרור.
- (2) ההתקשרות הראשונית עם הלקוח, במסגרת הליך הכרת הלקוח, תיעשה בהתאם להוראות סעיף 2(ו) לצו איסור הלבנת הון, באמצעות שאלון מובנה כמפורט בטופס ב' שבתוספת השנייה בצו איסור הלבנת הון; נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לבירור קיומו של איש ציבור זר, בהתאם לטופס א' שבתוספת השנייה לצו איסור הלבנת הון; ונהלים לבירור קיומו של איש ציבור מקומי, בהתאם לטופס הקבוע בנספח ב' להוראות אלה.
- (3) סבר נותן שירותי מטבע כי ביצוע בדיקות נוספות להכרת הלקוח יובילו לגילוי עובדת גיבושו או קיומו של דיווח לפי סעיף 8(ב) לצו איסור הלבנת הון, בניגוד להוראות סעיף 10 לצו, רשאי הוא להימנע מביצוע הבדיקות האמורות ולדווח לרשות לאיסור הלבנת הון על חשש כאמור.

(ב) טיפול בלקוחות בסיכון גבוה להלבנת הון ומימון טרור

- (1) נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לסיווג לקוח בסיכון גבוה להלבנת הון ומימון טרור, בין השאר, לפי סעיף 4(ג) בתוספת השלישית לצו איסור הלבנת הון.
- (2) נותן שירותי מטבע שזיהה כי מדובר בלקוח בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור יקבע נהלים ליישום סעיף 4(ד) בתוספת השלישית לצו איסור הלבנת הון וכן יבצע הליך הכרת לקוח מוגבר לפי נספח א' להוראות אלו.
- (3) עלה חשש להלבנת הון או למימון טרור, ינקוט נותן שירותי מטבע בהליכים סבירים להכרת הלקוח, על אף הליכי זיהוי חלופיים, הקלות או פטורים אחרים שנקבעו בהוראות הדין.

(ג) בקרה

- נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לקיום בקרה שוטפת לפי סעיפים 2(ד) ו-7 לצו איסור הלבנת הון, ובכלל זה:
- (1) יוודא את נכונות המידע הקיים לגבי לקוחות, מקבל שירות לפי סעיף 5(ב) לצו איסור הלבנת הון ובעלי שליטה, לפי מידת הסיכון שלהם להלבנת הון ולמימון טרור;
- (2) יעקוב אחר פעילות של לקוח ויבחן אם היא עולה בקנה אחד עם הערכת הסיכון שבוצעה;
- (3) יבצע בקרה מוגברת על פעילות לקוח בסיכון גבוה להלבנת הון ולמימון טרור, על ידי הוספת בקורות והגדלת תדירותן.

(ד) ניהול רישומים ושמירתם

- (1) נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לניהול רישומים ושמירתם לפי סעיף 13 לצו איסור הלבנת הון, ובכלל זה יוודא את אלה:
- (א) הרישומים יישמרו באופן זמין ונגיש, כך שבין היתר נותן שירותי מטבע יוכל להגיב בזמן סביר לדרישות מידע של הממונה או של רשות מוסמכת אחרת;
- (ב) הרישומים יאפשרו שחזור מלא של פעולה כספית בודדת;
- (ג) הנהלים יתייחסו גם לשמירת רישומים לפי סעיף 4(ב) לתוספת השלישית בצו איסור הלבנת הון.
- (2) נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לשמירת מסמכים הקשורים לבדיקה שנעשתה לפי סעיף 7 לצו איסור הלבנת הון.

(ה) מימון טרור והפצת נשק להשמדה המונית (פרוליפרציה)

- (1) נותן שירותי מטבע יקבע את נהלי השימוש ברשימות של ארגוני ופעילי טרור ופרוליפרציה בהתאם לסעיף 11 לצו איסור הלבנת הון.
- (2) זיהה נותן שירותי מטבע התאמה מול הרשימות כאמור בסעיף 11 לצו איסור הלבנת הון, יפעל גם בהתאם להוראות הרלוונטיות בחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 וחוק המאבק בתוכנית הגרעין של איראן, התשע"ב-2012.

(ו) דיווחים

- נותן שירותי מטבע יקבע נהלים לעניין דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון, לפי סעיף 8 לצו איסור הלבנת הון, לרבות נוהל המסדיר דיווח על פעולה בלתי רגילה, אשר יכלול תיעוד מפורט של הליך קבלת ההחלטה ביחס לדיווח על פעולה בלתי רגילה; לעניין זה מובהר, כי חובת דיווח על פעולה בלתי רגילה לרשות לאיסור הלבנת הון לפי סעיף 8(ב) לצו איסור הלבנת הון, חלה גם לגבי פעולה הנחזית כקשורה להלבנת הון או מימון טרור אף אם אין ידיעה או חשד לזיקה בין הפעולה האמורה לבין עבירת מקור לפי סעיף 2 לחוק איסור הלבנת הון ומימון טרור, התש"ס-2000.

(ז) הדרכה וגיוס עובדים

- (1) נותן שירותי מטבע ייקח בחשבון שיקולים הנוגעים לעניין סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור בעת גיוס עובדים חדשים.
- (2) נותן שירותי מטבע יבצע הדרכות לעובדים רלוונטיים, תוך הבחנה בין עובדים שונים, שיבטיחו כי הם מכירים את סיכוני הלבנת הון ומימון טרור להם חשוף נותן שירותי מטבע וכן את דרכי יישום האמצעים להפחתת הסיכון.

7. תחולה

הוראות אלה יחולו על נותני שירותי מטבע.

8. תחילה

תחילתן של הוראות אלה ביום פרסומן.

דורית סלינגר
הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון

נספח א': קווים מנחים לביצוע הליך מוגבר של הכרת הלקוח

הליך הכרת לקוח מוגבר יתייחס לכל הפחות לבירור אלה:

- (1) מקור משאביו הפיננסיים של הלקוח, בין היתר, על ידי שימוש במידע פומבי;
- (2) עיסוקו של הלקוח ורמת הכנסתו;
- (3) מבנה השליטה לגבי לקוח שהוא תאגיד;
- (4) לגבי לקוח שהוקם בנאמנות – טיב הנאמנות וזהות הצדדים הקשורים לנאמנות.

נספח ב': טופס איש ציבור מקומי

1. נא לסמן האם אתה בעל תפקיד ציבורי בכיר בארץ או בחוץ לארץ בחמש השנים האחרונות, כמפורט להלן (לרבות תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה):

[] איני בעל תפקיד ציבורי בכיר בארץ או בחוץ [] חבר פרלמנט
לארץ

[] ראש מדינה [] חבר ממשלה

[] נשיא מדינה [] קצין צבא בכיר

[] ראש עיר [] קצין משטרה בכיר

[] שופט [] תפקיד ציבורי בכיר אחר, פרט: []

2. אם אתה בעל תפקיד ציבורי בכיר בחמש השנים האחרונות, אנא ציין היכן:

[] בארץ [] בחוץ לארץ (פרט): _____

3. האם יש לך בן משפחה² או שותף עסקי שהוא בעל תפקיד ציבורי בכיר בארץ או בחוץ לארץ בחמש השנים האחרונות?

[] כן [] לא

אם התשובה היא חיובית, נא לסמן את תפקידו לפי הרשימה שלהלן (לרבות תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה):

[] ראש מדינה [] חבר ממשלה

[] נשיא מדינה [] קצין צבא בכיר

[] ראש עיר [] קצין משטרה בכיר

[] שופט [] תפקיד ציבורי בכיר אחר, פרט: []

[] חבר פרלמנט

4. האם אתה פועל בשם תאגיד?

[] כן [] לא

אם התשובה היא חיובית, נא לסמן האם אחד מבעלי השליטה בתאגיד הוא בעל תפקיד ציבורי בכיר בארץ או בחוץ לארץ בחמש השנים האחרונות כמפורט להלן (לרבות תפקיד כאמור אף אם תוארו שונה):

[] אף אחד מבעלי השליטה אינו בעל תפקיד בכיר [] חבר פרלמנט
בארץ או בחוץ לארץ

[] ראש מדינה [] חבר ממשלה

[] נשיא מדינה [] קצין צבא בכיר

[] ראש עיר [] קצין משטרה בכיר

[] שופט [] תפקיד ציבורי בכיר אחר, פרט: []

² בן זוג וכן את, הורה, הורה הורה, צאצא או צאצא של בן הזוג, או בן זוגו של כל אחד מאלה.

לסעיף 2

להגדרות "נותן שירותי מטבע", "צו איסור הלבנת הון" ו"צו נותני שירותי אשראי" – החל מיום 15 במרץ 2018, יחולו על פעילותו של נותן שירותי אשראי, הוראות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי אשראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ח-2018 ("צו נותני שירותי אשראי"). יחד עם זאת, בסעיף 20(ג) לצו נקבעה הוראת מעבר לפיה נותן שירותי אשראי שפעל כנותן שירותי מטבע לפני יום 1 ביוני 2017, אשר לא הודיע לממונה כי הוא מעוניין להחיל על עצמו את הוראות הצו, יפעל בהתאם לתוספת החמישית. בתוספת החמישית הוטמעו הוראות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי מטבע למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ד-2014 ("צו נותני שירותי מטבע"), בהתאמות נדרשות.

בהתאם לכך, ההגדרות של "נותן שירותי מטבע" ו"צו איסור הלבנת הון", מתייחסות הן לנותני שירותי מטבע הפועלים בהתאם לצו נותני שירותי מטבע והן לנותני שירותי אשראי, אשר פעלו כנותני שירותי מטבע לפני יום 1 ביוני 2017, הפועלים בהתאם לתוספת החמישית לצו נותני שירותי אשראי.

לסעיף 3

סעיף 12 לצו איסור הלבנת הון קובע כי נותן שירותי מטבע יקבע מדיניות, כלים וניהול סיכונים לצורך מילוי חובותיו לפי הצו. בהתאם לכך, קובעות ההוראות נושאים אליהם תתייחס מדיניות נותן שירותי מטבע ביחס לניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור ונהלים ליישום מדיניות זו. המדיניות תתייחס, בין היתר, לזיהוי סיכונים הלבנת הון ולאמצעים להפחתתם. כמו כן, נקבע כי נותן שירותי מטבע יפקח ויבקר את יישום מדיניות ניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור.

לסעיף 4

בסעיף זה נקבעו תנאי כשירות לאחראי למילוי חובות שמונה לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון וכן את מסגרת תפקידיו לצורך מילוי חובותיו לעניין זה.

לסעיף 5

סעיף זה מטיל על נותן שירותי מטבע חובה לגבש מסמך להערכת סיכונים הלבנת הון ומימון טרור הניצבים הפניו, אשר ישמש כבסיס ליישום גישה מבוססת סיכון בנותן שירותי המטבע. הערכה זו תישען על מידע מגוון ותיבחן מחדש מעת לעת ובמקרה של שינוי נסיבות רלוונטי.

לסעיף 6

בסעיף זה נקבע כי נותן שירותי מטבע יקבע נהלים שיתייחסו לאמצעים להפחתת סיכון הלבנת הון ומימון טרור כדלקמן:

סעיף קטן א

סעיף קטן זה מתייחס לנהלים שיתייחסו לאופן יישום החובה לבצע הליך של הכרת לקוח בהתאם לסעיף 2 לצו איסור הלבנת הון. כן נקבעה הוראה לפיה נותן שירותי מטבע יהיה רשאי שלא לבצע בדיקות נוספות להכרת הלקוח אם הוא סבור כי ביצוע הליכי בירור כאמור עלולים להוביל לגילוי עובדת גיבושו או קיומו של דיווח בלתי רגיל (Tipping-Off).

בסעיף קטן זה נקבעה חובת קביעת נהלים לסיווג לקוח בסיכון גבוה וכן את החובה לבצע הליך הכרת לקוח מוגבר עבור לקוחות אלו. כמו כן, במקרה שבו זיהה נותן שירותי מטבע כי יש חשש להלבנת הון או למימון טרור, הוא יפעל להכיר את הלקוח על אף כל פטור או הקלה שניתנה.

סעיפים קטנים ג עד ז

סעיפים קטנים אלו קובעים כי נותן שירותי מטבע יקבע נהלים ביחס לחובותיו לעניין קיום בקרה שוטפת, שמירת רישומים, שימוש ברשימה, דיווחים בלתי רגילים והדרכות וגיוס עובדים.

סעיף 8

סעיף זה קובע כי מועד התחילה של ההוראות יהיה ביום 15 במרץ 2018.

להשלמת התמונה יוזכר, כי ביום 1 ביוני 2018 יכנס לתוקף חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016 ביחס למי שעיסוקו במתן שירות בנכס פיננסי. ההוראות המוצעות יחולו על נותן שירותי מטבע שעוסק במתן שירות בנכס פיננסי עד יום תחילתו של החוק האמור.